

УДК 343.98
DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-202-209

Венгерова Ю. В. ©
здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті наголошено, що цивільно-правові відносини в туристичній діяльності в Україні врегульовані низкою нормативно-правових актів, попри те з початком розвитку туризму мають місце різноманітні незаконні дії. Слідчій практиці відома достатня кількість правопорушень, пов'язаних із туристичною діяльністю або вчинених під прикриттям туризму. Однак правильно розібратися в криміналістичній суті вчиненого діяння можна лише за певних умов.

Акцентовано, що слідчий повинен мати уявлення про типові криміналістично значущі риси різних видів злочинної діяльності, а також уміти цілеспрямовано виявляти необхідну для цього криміналістичну інформацію в кожному конкретному кримінальному правопорушенні. Істотну допомогу в цьому надає класифікація злочинів, без якої побудувати систему окремих криміналістичних методик вельми складно.

Розглянуто проблемні питання, пов'язані з визначенням та змістом криміналістичної класифікації, проведено порівняльний аналіз поглядів щодо сутності кримінально-правової та криміналістичної класифікації злочинів, розглянуто їх співвідношення. На основі вивчення судової практики систематизовано злочини у сфері туристичної діяльності. Розроблено їх криміналістичну класифікацію, що охоплює родовий об'єкт посягань, найбільш поширені злочинні схеми й технології.

Ключові слова: злочини, туризм, туристична діяльність, криміналістична класифікація злочинів, кримінально-правова класифікація злочинів.

Постановка проблеми. Туристичний бізнес можна справедливо вважати одним із найбільш динамічних і прибуткових серед усіх галузей світового господарства. Цивільно-правові відносини в туристичній діяльності в Україні врегульовані низкою нормативно-правових актів. Утім, із початком розвитку туризму мають місце різноманітні незаконні дії. Слідчій практиці відома достатня кількість правопорушень, пов'язаних із туристичною діяльністю або вчинених під прикриттям туризму. Проте правильно розібратися в криміналістичній суті вчиненого діяння можна лише за певних умов.

Слідчий повинен мати уявлення про типові криміналістично значущі риси різних видів злочинної діяльності, а також уміти цілеспрямовано виявляти необхідну для цього криміналістичну інформацію в кожному конкретному кримінальному правопорушенні. Істотну допомогу в цьому надає класифікація злочинів. Без цього побудувати систему окремих криміналістичних методик вельми складно.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Криміналістична класифікація злочинів час від часу ставала об'єктом уваги вчених, які досліджували проблеми криміналістичної методики окремих видів злочинів, зокрема: Р. С. Белкіна, А. Ф. Волобуєва, В. А. Журавеля, Г. Г. Зуйкова, О. Н. Колесниченка, В. П. Колмакова, В. О. Коновалової, В. Г. Лукашевича, В. О. Образцова, М. В. Салтевського, А. М. Селіванова, В. Ю. Шепітька, Н. П. Яблокова та ін. Проте проведений аналіз показав, що відсутній єдиний підхід до розробки криміналістичних класифікаційних систем злочинів, а питання криміналістичної класифікації злочинів, вчинених у сфері туристичної діяльності, вчені взагалі не розглядали. У той час, як питання ефективного розслідування останніх потребує більш глибокого й детального

вивчення, урахування всіх особливостей сучасного законодавства та реалій сьогодення.

Метою статті є здійснення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень у сфері туристичної діяльності та визначення критеріїв для такої систематизації.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтя для розроблення криміналістичної класифікації злочинів було закладено ще у 70-х роках минулого століття. Проте в ході розкриття змісту вказаної наукової категорії виникало ряд питань і дискусій щодо співвідношення криміналістичної та кримінально-правової класифікації злочинів і взагалі щодо необхідності існування криміналістичної класифікації злочинів.

У теорії кримінального права виділяють декілька критеріїв, за якими класифікують злочини. Кожен із таких критеріїв займає певне місце у процедурі проведення диференціації та категоризації кримінальної відповідальності. Найбільш поширеною є класифікація за ступенем суспільної небезпеки, яка закріплена в ст. 12 КК України [1, с. 120]. Переслідує кримінально-правові цілі й класифікація злочинів залежно від поділу на роди (групи злочинів, об'єднаних одним розділом Особливої частини Кримінального кодексу) і види [2].

Натомість низка авторів вважає, що поділ злочинів за розділами Особливої частини КК не в усіх випадках забезпечує потреби криміналістичної науки, адже не враховуються закономірності, важливі з криміналістичних позицій, оскільки деякі криміналістично подібні види злочинів можуть бути розміщені у різних розділах КК. Певні види злочинів можуть бути поєднані між собою, взаємопов'язані, а їх розкриття та розслідування потребують комплексного підходу [3, с. 10].

Прихильником такого погляду є О. В. Пчеліна, яка на прикладі злочинів у сфері службової діяльності показала, що останні характеризуються, по-перше, розкиданістю по всій Особливій частині кримінального закону, а по-друге, взаємообумовленістю – як засоби досягнення єдиного злочинного задуму виступають різні склади злочинів (тобто сукупність злочинів є окремою сходинкою на шляху до реалізації спільної злочинної мети). Усе перелічене вказує на комплексність злочинів, а значить, на необхідність розроблення комплексної методики розслідування таких злочинів [4, с. 267].

Наші дослідження також показали, що злочинні дії, пов'язані з туристичною діяльністю, можуть кваліфікуватися за складами злочинів, розміщених у різних розділах КК України. Комплексний підхід особливо набуває актуальності, якщо йдеться про дії, вчинені під прикриттям туризму.

На відміну від кримінально-правового критерію, криміналістичний дозволяє врахувати особливості механізму вчинення злочину (технології злочинної діяльності), які у свою чергу обумовлюють діяльність із розслідування кримінальних правопорушень [4, с. 268].

А. Н. Васильєв та Н. П. Яблоков висловили думку, що класифікація в методиці розслідування повинна виходити не з кримінально-правових характеристик, а з криміналістичних за різними підставами, що мають значення для розкриття злочинів, і, головним чином, за способом скоєння злочинів, застосованим знаряддям і засобом, механізмом формування доказів [5, с. 425].

Натомість Р. С. Белкін, хоча й допускав використання терміна «криміналістична класифікація», але визначав її як систему, що будується на підставі кримінально-правової характеристики злочинів. Вона включає класифікацію злочинів, пов'язаних із суб'єктом злочину (одноосібно, групою осіб, повторно, вперше), з об'єктом злочинного посягання, з об'єктивною стороною (за способом учинення та способом приховування злочину) та суб'єктивною стороною злочину [6, с. 131].

О. Н. Колесніченко, наголошуючи на істотному значенні криміналістичної класифікації злочинів для методики розслідування, також акцентував на важливості правильного поєднання критеріїв кримінально-правової та криміналістичної характеристики злочинів [7, с. 16].

Деякі вчені вважають, що класифікація злочинів у криміналістиці повинна базуватися тільки на криміналістичних даних, що мають безпосереднє значення для розкриття злочинів, насамперед за способом їх учинення, іншими ознаками. Розроблення класифікації пропонують з урахуванням таких критеріїв: 1) залежно від суб'єкта вчинення: а) неповнолітніми; б) рецидивістами; в) вчинені засудженими в місцях позбавлення волі; г) вчинені організованими групами та злочинними організаціями; д) вчинені іноземними

громадянами та ін.; 2) залежно від часу вчинення: а) які розкривають «по гарячих слідах»; б) злочини минулих років; 3) залежно від місця вчинення: а) на транспорті; б) у курортних зонах та місцях масового туризму; в) в екстремальних кліматичних або територіальних і виробничих умовах тощо; 4) залежно від особи потерпілого: а) проти іноземців; б) проти осіб із дефектами та розладами психіки тощо [8, с. 268].

С. С. Чернявський та Р. С. Довбаш пропонують класифікувати злочини в поєднанні кримінально-правових ознак і криміналістичних критеріїв на базові, споріднені та супутні. Так, базові злочини становлять визначальний елемент механізму злочинної діяльності. До цієї групи слід зараховувати головні злочини, найчисельніші з яких визначають домінуючу спрямованість протиправної діяльності особи або групи осіб та задовольняють злочинну мету. Споріднені (допоміжні) злочини – це злочини, протиправні прояви яких є способом або необхідною умовою підготовки, вчинення та приховування базових злочинів або окремих епізодів, маскування слідів протиправної діяльності тощо. Супутні злочини схожі за багатьма ознаками з базовими, але мають деякі кримінально-правові та криміналістичні відмінності [9, с. 22–23]. Така позиція уявляється нам цілком вдалою.

Деякі вчені допускають існування внутрішньовидової та міжвидової криміналістичної класифікації злочинів. Згідно з цією позицією, в окремі види необхідно об'єднувати злочини на основі криміналістично важливого елемента злочину (залежно від способу та від об'єкта). Відповідно до міжвидової класифікації злочини повинні бути об'єднані в окремі класифікаційні групи з метою розробки загальної методики скоєння злочину, а також вони повинні мати загальний елемент. Підстави й критерії є похідними від основних елементів структури й механізму злочинної діяльності (способів учинення й приховування злочинів; суб'єкта злочину; потерпілого й особливості його поведінки в ході злочину; мети й мотиву злочину; предмета злочинного посягання; місця, часу, обстановки злочину; злочинного результату та ін.) [10]. Крім того, Б. Є. Лук'янчиков зазначає, що критеріями класифікації міжвидових методик розслідування можуть бути закономірності, виявлені як під час учинення злочину, так і в ході його розслідування. При цьому для класифікації необхідно використовувати не формальну ознаку (об'єкт злочинного посягання), а змістовну (криміналістичні ознаки, що впливають на процес розслідування) [11].

О. Л. Мусієнко зосереджує увагу на тому, що в деяких випадках як підстави класифікації можуть бути використані властивості й особливості механізму злочинної діяльності, під яким зазвичай розуміють закономірності й послідовність здійснення окремих злочинів або серії таких діянь (наприклад, у разі серійних злочинів, організованої злочинної діяльності, корупційної діяльності та ін.). Підставами криміналістичної класифікації злочинів зазвичай є узагальнені відомості про типи злочинної діяльності й окремі елементи криміналістичної характеристики різних видів злочинів, особливо тих, групування яких забезпечує найбільш цілеспрямовану й результативну діяльність слідчого [12, с. 110].

Із цього випливає, що криміналістичну класифікацію злочинів здійснюють на основі широкого кола підстав і критеріїв. Проте ми підтримуємо підхід, що містить поєднання кримінально-правових та криміналістичних ознак, і пропонуємо його взяти за основу.

На думку О. Клименко, під злочинами у сфері туристичної діяльності необхідно розуміти передбачені відповідними статтями КК України кримінальні правопорушення, пов'язані зі створенням туристичного продукту, наданням туристичних послуг чи здійсненням посередницької діяльності з надання туристичних та супутніх послуг, вчинені представниками суб'єктів туристичної діяльності або іншими особами, причетними до такої діяльності. Утім, злочинність у цій сфері, якщо розглядати її загалом, – це сукупність зазначених вище злочинів, учинюваних на певній території певною кількістю осіб за певний проміжок часу [13, с. 36–37].

Зважаючи на це, можна зрозуміти, що в контексті розгляду злочинів у сфері туристичної діяльності вчені також обирають комплексний підхід у розрізі кримінального права та криміналістики, з урахуванням об'єктивної та суб'єктивної сторони, відомостей щодо суб'єкта злочину, місця та часу вчинення кримінальних правопорушень.

У науковій літературі можна зустріти спроби класифікувати злочини у сфері туристичного бізнесу. Так, А.В. Андрушко провів усебічний аналіз існування злочинності у сфері туристичного бізнесу й дійшов висновку, що спектр учинюваних злочинів тут є дуже вузьким, зокрема це діяння, передбачені ст.ст. 149, 190, 191, 200, 212, 358, 366, 368 КК України [14, с. 36–37]. Проте, на наше переконання, спектр злочинів в окресленій галузі набагато ширший.

Так, залежно від родового об'єкта можна виділити декілька груп злочинів, певним чином пов'язаних із туристичною діяльністю:

– злочини у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК); зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365 КК); службове підроблення (ст. 366 КК); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК); підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368⁴). Окреслені склади нерідко супроводжують різноманітні незаконні дії у сфері туристичної діяльності;

– злочини проти власності: шахрайство (ст. 190 КК); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (якщо це відбувається в курортних зонах) (ст. 197¹);

– злочини у сфері господарської діяльності: контрабанда (ст. 201 КК України); підроблення документів, які подають для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205¹); легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК); ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212); умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК); незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК);

– злочини у сфері недоторканності державних кордонів: незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332); незаконне перетинання державного кордону України (ст. 332²); порушення правил міжнародних польотів (ст. 334) тощо;

– злочини проти довкілля: порушення правил охорони вод (ст. 242 КК); забруднення моря (ст. 243 КК); знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (ст. 245 КК) тощо;

– злочини проти громадської безпеки та моральності: увезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК);

– злочини проти волі, честі та гідності особи: торгівля людьми (ст. 149 КК); незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК) тощо;

– злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК) тощо;

– злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян: примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК); викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК); підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК) тощо.

За конструкцією злочини у сфері туристичної діяльності можна поділити на:

– прості, відповідальність за вчинення яких передбачена однією нормою Кримінального кодексу;

– складні – містять у собі декілька злочинів, пов'язаних єдиною метою.

Залежно від місцевості скоєння:

– учинені тільки на території України;

– розпочаті на території України, а завершені на території іноземних держав і навпаки;

– учинені на території іноземних держав;

– злочини, місце вчинення яких не має певного територіального характеру, а пов'язане з якою-небудь організаційною структурою.

Залежно від способів і технологій суспільно небезпечних діянь у сфері туристичної діяльності:

- учинені шляхом обману та зловживання довірою;
- учинені із застосуванням насильства;
- учинені із застосуванням корупційних схем в органах державної влади та з особами, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг;
- учинені під прикриттям туристичної діяльності.

Класифікація злочинів у сфері туристичної діяльності залежно від поділу на основні, додаткові (допоміжні) та супутні:

– основні: шахрайство; злочинні дії у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання тощо;

– додаткові (допоміжні): самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (якщо це відбувається в курортних зонах); підроблення документів, які подають для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців; незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару; порушення правил міжнародних польотів; знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу; примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань; викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів тощо. Указані дії пов'язані зі створенням умов, необхідних для безперешкодного відкриття туристичного бізнесу (навіть усупереч встановленим нормам) та успішного функціонування туристичної діяльності;

– супутні: торгівля людиною, а саме вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, учинені з метою експлуатації, із використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію; незаконне переправлення осіб через державний кордон України тощо; незаконне перетинання державного кордону України; контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації; контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів; легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; увезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів; увезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість і дискримінацію тощо. Указані злочинні дії вчиняють під прикриттям туризму або внаслідок функціонування туристичної діяльності.

За секторами функціонування сфери туристичної діяльності:

– злочинні дії, пов'язані з галуззю первинного циклу, – під час створення туристичного продукту, надання-отримання послуг із перевезення споживачів, надання готельних послуг та послуг закладів харчування;

– злочинні дії, пов'язані з галуззю вторинного циклу внаслідок відносин між посередниками, виробниками послуг і споживачами;

– злочинні дії, пов'язані з галуззю третинного циклу, – із використанням підприємств, що надають послуги, необхідні для функціонування перших двох секторів: страхові та юридичні компанії, банки, медичні установи, екскурсійні бюро, спортивно-оздоровчі та побутові послуги;

– злочинні дії, пов'язані з галуззю четвертого циклу, учинені підприємствами, що надають довідково-інформаційні послуги [15].

Класифікація злочинів у сфері туристичної діяльності за особливостями особи злочинця може бути наступною:

– учинені однією особою, злочинною групою чи злочинною організацією;

– учинені особою вперше чи вчинені особою, яка раніше була причетна до злочинів, пов'язаних із туристичною діяльністю;

– учинені особами жіночої або чоловічої статі;
– учинені туристами;
– учинені організаторами, виконавцями, посередниками, іншими суб'єктами туристичної індустрії;– учинені особами, які не причетні до туристичної діяльності, але діють під прикриттям такої.

Висновки. Отже, криміналістичну класифікацію злочинів можна здійснювати на основі широкого кола підстав і критеріїв. Аналіз думок учених показав, що одні з них дотримуються позиції, згідно з якою в основу криміналістичної класифікації повинні бути покладені кримінально-правові ознаки. Інші ж наполягають на розмежуванні кримінально-правових критеріїв та криміналістичних і відстоюють точку зору щодо врахування лише криміналістичних ознак. Натомість ми підтримуємо підхід, що містить в собі поєднання кримінально-правових та криміналістичних ознак, і пропонуємо його взяти за основу. Формування окремої криміналістичної методики злочинів, учинених у сфері туристичної діяльності, є можливим лише завдяки здійсненню класифікації на різних рівнях – як на родовому, так і видовому. До того ж врахування даних щодо окремих елементів криміналістичної характеристики та механізму вчинення злочинів цієї категорії в цілому слугуватиме обранню правильної стратегії розслідування й тактики проведення слідчих (розшукових) дій, з урахуванням специфіки базових, допоміжних і супутніх кримінальних правопорушень, за допомогою яких і під прикриттям яких стало можливе вчинення комплексу злочинних дій.

Список використаних джерел

1. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 120 с.
2. Щур Б. В. Криміналістична класифікація злочинів: співвідношення із суміжними поняттями. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 337–344.
3. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / кол. авт. В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.
4. Пчеліна О. Криміналістична класифікація злочинів у сфері службової діяльності. *Національний юридичний журнал: Теорія і практика*. 2014. С. 260–271.
5. Криминалистика / отв. ред. А. Н. Васильев. Москва, 1971.
6. Белкин Р.С. Курс криминалистической методики: Курс криминалистики: в 3-х т. Москва: Юристъ, 1997.
7. Колесниченко А.Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступления. Харьков, 1965.
8. Криминалистика: учебник / Е.П. Ищенко, А.А. Топорков. / под ред. Е.П. Ищенко. Изд. 2-е, испр. и доп. Юридическая фирма «Контракт», «Инфра-М», 2005. 404 с.
9. Чернявський С. С., Довбаш Р. С. Протидія злочинам, пов'язаним з незаконним відшкодуванням ПДВ: наук.-практ. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2009. 216 с.
10. Давыдова Н.Н. Криминалистические классификации преступлений и методик их расследования: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Саратов, 2009. 26 с.
11. Лук'янчиков Б.Є. Вневидові методики розслідування злочинів як напрямок удосконалення криміналістичної методики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2001. 19 с.
12. Мусієнко О.Л. Криміналістична класифікація злочинів, що вчиняються за допомогою обману як елемент окремої криміналістичної методики. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5/2. С. 109–114.
13. Клименко О. Актуальні питання протидії злочинам у сфері туристичної діяльності. *Вісник національної академії прокуратури України*. 2015. № 3 (41). С. 105–111.
14. Андрушко А. В., Нестерова І. А. Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2016. 220 с.
15. Шепелюк С. І. Туристичний продукт та туристична послуга: Критерії розмежування понять: URL: <http://www.irbis.nbuv.gov.ua/cgi/irbis> (дата звернення 12 вересня 2019 року).

Надійшла до редакції 20.11.2019.

References

1. Kryvochenko, L. M. (2010) *Klasyfikatsiya zlochyniv za stupenem tyazhkosti u Kryminal'nomu kodeksi Ukrainy* [Classification of crimes by severity in the Criminal code of Ukraine] : monohrafiya. Kyiv: Yurinkom Inter. 120 s. [in Ukr.].
2. Shchur B. V. (2010) *Kryminalistychna klasyfikatsiya zlochyniv: spivvidnoshennya iz sumizhnymy ponyattamy*. [Forensic classification of crimes: correlation with related concepts]. *Naukovyy visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vntrishnikh sprav*. № 2. S. 337–344. [in Ukr.].
3. *Rozsliduvannya zlochyniv u sferi hospodars'koyi diyal'nosti: okremi kryminalistychni metodyky* [Investigation of crimes in the field of economic activity: separate forensic techniques] : monohrafiya / kol. avt. V.YU. Shepit'ko, V.O. Konovalova, V.A. Zhuravel' ta in.; za red. V.YU. Shepit'ka. Kharkiv: Pravo, 2006. 624 s. [in Ukr.].
4. Pchelina O. (2014) *Kryminalistychna klasyfikatsiya zlochyniv u sferi sluzhbovoyi diyal'nosti*. [Forensic classification of crimes in the field of official activity]. *Natsional'nyy yurydychnyy zhurnal: Teoriya i praktyka*. S. 260–271. [in Ukr.].
5. *Krymynalystyka [Forensics]* / otv. red. A. N. Vasyl'ev. Moskva, 1971. [in Russ.].
6. Belkyn R.S. (1997) *Kurs krymynalystycheskoy metodyky* [Course of forensic methodology] : Kurs krymynalystyky: v 3-kh t. Moskva: Yuryst'. [in Russ.].
7. Kolesnychenko A. N. (1965) *Obshchye polozhenyya metodyky rassledovannya otdel'nykh vydiv prestuplenyya*. [General provisions of the method of investigation of certain types of crime]. Khar'kov. [in Ukr.].
8. *Krymynalystyka [Forensics]: uchebnyk* / E.P. Yshchenko, A.A. Toporkov. / pod red. E.P. Yshchenko. Yzd. 2-e, yspr. y dop. Yurydycheskaya fyрма «Kontrakt», «Ynfra-M», 2005. 404 s. [in Russ.].
9. Chernyavs'ky, S. S., & Dovbash, R. S. (2009) *Protydiya zlochynam, pov"yazanym z nezakonnym vidshkoduvannam PDV* [Counteraction to crimes related to illegal VAT refund] : nauk.-prakt. posib. Kyiv: Khay-Tek Pres, 2009. 216 s. [in Ukr.].
10. Davydova, N.N. (2009) *Krymynalystycheskye klasyfykatsyy prestuplenyy y metodyky ykh rassledovannya* [Forensic classifications of crimes and methods of their investigation] : avtoref. dyss. kand. yuryd. nauk. Saratov. 26 s. [in Ukr.].
11. Luk"yanchykov, B. YE. (2001) *Vnevydovi metodyky rozsliduvannya zlochyniv yak napryamok udoskonalennya kryminalistychnoyi metodyky* [Extraordinary techniques for investigating crimes as a direction for improving the forensic methodology] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.09. Kyiv. 19 s. [in Ukr.].
12. Musiyenko, O.L. (2016) *Kryminalistychna klasyfikatsiya zlochyniv, sheho vchynyayut'sya za dopomohoyu obmanu yak element okremoyi kryminalistychnoyi metodyky*. [Forensic classification of fraudulent crimes as an element of a separate forensic methodology]. *Visegrad Journal on Human Rights*. № 5/2. S. 109–114. [in Ukr.].
13. Klymenko, O. (2015) *Aktual'ni pytannya protydyi zlochynam u sferi turystychnoyi diyal'nosti*. [Topical issues of counteraction to crimes in the sphere of tourist activity]. *Visnyk natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrainy*. № 3 (41). S. 105–111. [in Ukr.].
14. Andrushko, A. V., & Nesterova, I. A. (2016) *Zlochynnist' u sferi turystychnoho biznesu: kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannya* [Crime in the sphere of tourism business: criminological characteristics and prevention] : monohrafiya. Uzhhorod: TOV «IVA». 220 s. [in Ukr.].
15. Shepelyuk S. I. *Turystychnyy produkt ta turstychna posluha* [Tourist product and tourist service: Criteria for distinguishing concepts] : Kryteriyi rozmezhuvannya ponyat': URL: <http://www.irbis.nbu.gov.ua/cgi/irbis> (data zvernennya 12 veresnya 2019 roku).

SUMMARY

Vengerova Yu. V. Forensic classification of crimes in tourism industry. The article focuses on the fact that since the beginning of the development of tourist activity in Ukraine, along with civil-law relations, regulated by a number of legal acts, various illegal actions have taken place. Investigating practices are aware of a sufficient number of offenses related to tourism activities or committed under the guise of tourism. At the same time, it is possible to understand correctly the forensic nature of the act committed only under certain conditions.

It is emphasized that the investigator should have an idea of the typical forensic features of different types of criminal activity, as well as be able to purposefully identify the necessary forensic information for

each specific criminal offense. Substantial assistance in this is provided by the classification of crimes. Without this, it is very difficult to build a system of separate forensic techniques.

The problems related to the definition and content of forensic classification are considered, the comparative analysis of the views on the essence of criminal and forensic classification of crimes is made, their relation is considered. Based on the study of case law, crimes in the field of tourism are systematized. Their forensic classification has been developed, covering the generic object of attacks, the most common criminal schemes and technologies.

The author has stated that forming of separate criminalistics methodology of crimes committed in the field of tourist activity is possible only due to realization of classification on different levels - both on generic and specific. Besides, taking into account of data in relation to the separate elements of criminalistics description and mechanism of committing crime of this category will serve to electing of correct strategy of investigation and tactics of realization of investigative (search) actions, taking into account the specific of basic, auxiliary and concomitant criminal offences.

Keywords: *crime, tourism, tourist activity, criminalistics classification of crimes, criminal law classification of crimes.*

УДК 351.741:342.951

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-209-216

Михайлов В. О. ©

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ РОБОТИ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПОЗИЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Проаналізовано зарубіжний досвід забезпечення законності та дисципліни роботи патрульної поліції. Розглянуто зарубіжну практику функціонування поліцейських підрозділів та гарантії забезпечення відповідного рівня професіоналізму. Окреслено перспективи запозичення позитивних надбань зарубіжної практики для подальшого використання її в українських реаліях сьогодення.

Ключові слова: *зарубіжний досвід, законність, дисципліна, патрульна поліція, порушення прав, причини порушень законності.*

Постановка проблеми. Головна мета реформування правоохоронного сектора держави полягає у підвищенні ефективності роботи усієї правоохоронної системи. Незважаючи на комплекс вжитих заходів, практика засвідчує, що хоча поліцейська реформа й дала певні позитивні результати, тим не менш необхідним є подальше проведення перетворень. При цьому одним із ключових питань реформування національного поліцейського відомства є визначення критеріїв оцінки ефективності діяльності усіх його структурних підрозділів, у тому числі й патрульної поліції. З цього приводу доцільним стає використання досвіду інших країн, який дасть можливість розширити уявлення про напрями вдосконалення роботи патрульної поліції, дозволить знаходити найбільш конструктивні рішення. При цьому науковий інтерес до подібного дослідження має очевидне практичне значення, оскільки за результатами такого аналізу генеруються нові знання, із яких можна отримати корисні уроки на майбутнє, визначити ключові напрями проведення реформ. Також можна передбачити проблеми, які можуть виникнути при реалізації поставлених завдань, розробити більш повну методологію розвитку правоохоронної системи, провести вчасне коригування вже розроблених програм реформування.

© Михайлов В. О., 2019
vladmichaylov@ukr.net